

Turvallisuus, toimijat ja sektorit

**Turvallisuutta on
tarkasteltava kokonaisuutena**

Winland-hankkeen Policy Brief I

ISBN 978-952-60-3738-7

Kytkökset haltuun turvallisuusstrategioiden toimeenpanossa

Viranomaisten tulee ottaa turvallisuuteen liittyvät kytkökset huomioon huomattavasti nykyistä paremmin moninaisissa turvallisuusstrategioissa. Erityisen tärkeää tämä on kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallia korostavassa Yhteiskunnan turvallisuusstrategia YTS:ssä.

Nykyinen turvallisuuskeskustelu keskittyy helposti yksittäisiin ja ulkoa tuleviin uhkakuviin. Samalla turvallisuus rajataan erillisiksi teemoiksi: energiaturvallisuus, kyberturvallisuus tai sisäinen turvallisuus luovat kuvaa helposti

rajattavista ja siten hallittavista turvallisuuden muodoista. Todellisuudessa turvallisuus rakentuu systemisesti eli yhdistelmänä eri elementtejä ja niiden välisiä kytköksiä.

Mitä nämä turvallisuuskytkökset sitten ovat? Ne rakentuvat neljällä tapaa: sektoreiden, toimijoiden, maantieteellisten tasojen sekä aikajänteiden välille. Tässä Policy Briefissä annamme käytännön suosituksia siitä, miten nämä kytkökset tulisi huomioida turvallisuutta koskevissa strategioissa ja niiden toimeenpanossa.

Tutkimukseemme ja sidosryhmiemme kanssa tehtyyn yhteiskehittämiseen perustuen suositamme seuraavien kytkösten tarkempaa huomioon ottamista:

1. HUOMIO SEKTOREIDEN RAJAPINNOILLE →

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuus sekä siihen läheisesti liittyvä resilienssi eli kyky selvittää muutoksista rakentuvat sektorirajat ylittävistä kokonaisuuksista. Monet turvallisuuden kannalta kriittiset tekijät ovat sektoreiden rajapinnoilla: esimerkiksi ruokahuoltomme ei toimi ilman energiaa. Turvallisuutta tulisi siksi tarkastella eri sektoreiden muodostamina laajoina kokonaisuuksina.

Winland suosittelee, että sektoreiden kytkökset otetaan paremmin huomioon eri turvallisuusstrategioiden toimeenpanossa keskittymällä useita sektoreita yhteen tuoviin kokonaisuuksiin kuten kestävään kehitykseen ja hyvinvointiin. Käytännön tasolla usean sektorin ja poolin valmiusharjoitukset tarjoavat tärkeää tietoa sektoreiden kytköksistä sekä niihin liittyvistä tiedon ja yhteistyön puutteista.

2. MONITOIMIJAYHTEISTYÖN KRIITTINEN TARKASTELU →

Yhteiskunnan turvallisuus rakentuu toimijoiden yhteistyölle. Monitoimijayhteistyön jatkuva kehittäminen on siksi turvallisuutemme perusta. Tästä huolimatta turvallisuudelle koituvien uhkien nähdään usein muodostuvan ainoastaan ulkoapäin ja "muiden" aiheuttamana.

Winland suosittelee näkemään turvallisuudellemme koituvat uhkat ulkoisten muutosten sekä oman toimijuutemme yhdistelmänä. Turvallisuusstrategioihin tulee sisällyttää selkeä malli toimijoiden väliselle yhteistyölle. Tärkeää on myös toimijakentän säännöllinen itsearvointi, jonka tulee myös huomioida turvallisuustutkimuksen suositukset.

3. KATSE GLOBAALIMUUTOSTEN JA AIKAJÄNTEIDEN VAIKUTUKSIIN →

Kaikkien turvallisuusstrategioiden lähtökohtana energia- ja ilmastostrategiasta sisäisen turvallisuuden selontekoon on turvallisuuden globaalisti kytkeytynyt luonne. Tästä huolimatta itse strategiateksteissä turvallisuuskysymykset kuvataan usein erillisinä ja kansallisesti selvärajaisina.

Winland korostaa alueellisten ja globaalien vaikutussuhteiden, kuten energiavirtojen ja maatalouskaupan, merkitystä ja vaikutuksia huoltovarmuudelle ja kokonaisturvallisuudelle. Samalla korostuu eri aikajänteiden huomioon ottamisen sekä ennakoivan toiminnan merkitys. Myös lainsäädäntö tulee hahmottaa jatkumona häiriötilannetoiminnasta varautumiseen ja luonnonvarojen kestävään käyttöön.

Suosituksia Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan

Parhaillaan päivitettävä Yhteiskunnan turvallisuusstrategia YTS on tärkein Suomen kokonaisturvallisuutta ja varautumista ohjaava strategia. Winland-hankkeen tutkijat suosittelevat, että YTS:n luonnosta kehitetään seuraavasti:

SUOMI ON OSA VERKOTTUNUTTA MAAILMAA: GLOBAALIT VAIKUTUSSUHTEET TÄYTYY OTTAA HUOMIOON

Suomi on osa verkottunutta maailmaa, jossa turvallisuuteen liittyvät vaikutussuhteet ja materiaalivirrat ylittävät valtioiden rajat. Vaikka tämä on YTS:n luonnoksen lähtökohta, luonnos tarkastelee kokonaisturvallisuutta pääosin kansallisesti eikä ota riittävästi huomioon nykyisten muutosten monitasoista luonnetta. Kansainvälinen toiminta nähdään turhan valtiokeskeisenä eivätkä esimerkiksi huoltovarmuuden laajat riippuvuussuhteet ja yritysten globaalit arvoketjut saa vaadittavaa painoarvoa.

INTRESSIEROT TULEE TUODA NÄKYVIIN JA TOIMIJOIDEN ITSEARVIOINTI OTTAA MUKAAN RISKIARVIOON

Kokonaisturvallisuuden muutos entistä selkeämmin yhteistoimintamalliksi on hyvä kehityssuunta. Kaikkien yhteiskunnan tasojen ja tahojen osallistaminen on kuitenkin haasteellinen prosessi, sillä turvallisuustoimijoilla on erilaisia intressejä ja osin ristiriitaisiakin näkemyksiä kokonaisturvallisuuden edistämisestä. Näiden intressierojen huomioon ottaminen strategiassa sekä kokonaisturvallisuuden toimijakentän itsearviointi osana riskiarviota ovat ensiarvoisen tärkeitä YTS:n toiminnallistamiselle. Samalla itsearviointi tukee yhdessä oppimista usein nopeastikin muuttuvassa turvallisuus- ja toimijaympäristössä.

HAAVOITTUVUUDET PIILEVÄT RAJAPINNOILLA: SEKTOREIDEN VÄLISET KYTKÖKSET TULEE TUNNISTAA

YTS:n luonnoksessa kuvattu yhteistoimintamalli korostaa sektoreiden välisten kytkösten merkitystä. Vaikka luonnoksen Liitteessä 1 eriteltyt strategiset tehtävät ovat perusteltuja vastuunjaon kannalta, ne ovat samalla esimerkki tehtävänjaon siiloutumisesta. Kokemuksemme perusteella merkittävät riskit turvallisuudelle piilevät usein sektoreiden rajapinnoilla. Sektoreiden välisiin kytköksiin tulee siksi kiinnittää erityistä huomiota strategian toimeenpanossa: esitetyt yhteistyöfoorumit ovat tähän luonnollinen alusta.

KOHTI RESILIENTTIÄ SUOMEA YHTEISKEHITTÄMISEN JA UHKAKUDELMIEN AVULLA

Ennakoinnin mukaanotto osaksi varautumista on tärkeä askel ja yhteistyöfoorumit erinomainen ja konkreettinen tapa toteuttaa sitä. Koska perinteiset riskiarviot kuvaavat helposti uhkat kapea-alaisina ja erillisinä, ehdotamme, että yhteistyöfoorumi hyödyntää menetelmänä yhteiskehittämistä ja sen avulla muodostettavia laaja-alaisia uhkakudelmia. Uhkakudelmien tavoitteena on tarkastella useiden eri uhkien yhteisvaikutuksia eri aikajäniteillä, ja niihin voidaan ottaa mukaan myös yllättäviä, nykytrendeistä poikkeavia skenaarioita.

Tutustu tarkemmin Winlandin tutkijoiden suosituksiin. Lue Winlandin lausunto YTS:n luonnoksesta: bit.ly/2uLx5rB

LISÄTIETOA

Winland-konsortio (2017). Energian, ruoan ja veden kytkökset – kokonaisturvallisuuden ja resilienssin perusta. Tutkimuskatsaus. Winland-hankkeen julkaisu.

Keskinen, M., A. Kantola, J. Mäkinen & A. Salonen (2017). Miten yhteiskehittää kokonaisturvallisuutta? Tieteidenvälisiä näkemyksiä Winland-hankkeesta. Tiede ja ase.

Winland-konsortio (2016). Tilannekuvaraportti 2016. Strategisen tutkimuksen neuvosto STN.

WINLAND-HANKE

Winlandin konsortiojohtaja **Marko Keskinen**,
marko.keskinen@aalto.fi

Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamassa Winland-hankkeessa tutkimme kokonaisturvallisuutta yhdessä sidosryhmiemme kanssa erityisesti energia-, ruoka- ja vesiturvallisuuden sekä niihin kytkeytyvän päätöksenteon näkökulmasta. Tärkeimpiä menetelmiämme ovat monitieteinen ja tieteidenvälinen tutkimus, skenaariot sekä tutkijoiden ja sidosryhmien tutkimuksellinen yhteistyö eli yhteiskehittäminen.



HANKKEEN MAHDOLLISTAA:

